

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

**ТЕОРЕТИЧНА І ПОРІВНЯЛЬНА ГРАМАТИКА:
ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Обов'язкової освітньої компоненти
для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Предметна спеціальність	-
Спеціалізація	035.041 германські мови та літератури (переклад включно)
Освітня програма	Англійська мова та література (переклад включно)

Укладач:
кандидат філологічних наук, Анна ОЧКОВСЬКА
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри
англійської філології та перекладу
Протокол від 6 травня 2026 р. № 14
Завідувач кафедри _____ Наталія БОРИСЕНКО

УДК 81'36 + 81'362(072)

О 95

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
від 29 травня 2026 (Протокол № 11)*

Рецензенти:

Пешкова Ольга – кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Топачевський Сергій – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики Державного університету «Житомирська політехніка».

Білюк Інна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови та прикладної лінгвістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Інструктивно-методичні матеріали до самостійної та індивідуальної роботи «Теоретична і порівняльна граматики» / Уклад.: А. П. Очковська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2026. 51 с.

Інструктивно-методичні матеріали укладено для обов'язкової освітньої компоненти «Теоретична і порівняльна граматики» відповідно до освітньо-професійної програми «Англійська мова та література (переклад включно)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія. Матеріали містять завдання для самостійної роботи, індивідуальні завдання, питання для самоперевірки, термінологічний мінімум, питання для підготовки до іспиту, тестові завдання та перелік рекомендованої літератури.

© Очковська А. П., 2026

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ.....	5
2. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ	10
3. МОДУЛЬ 1. Основні положення теоретичної і порівняльної граматики ...	14
Семінар 1. Поняття та історія теоретичної та порівняльної граматики	14
Семінар 2. Морфемна структура слова. Граматична категорія.....	15
Семінар 3. Лексико-граматичні класи слів. Іменник.....	17
Семінар 4. Лексико-граматичні класи слів. Прикметник	18
Семінар 5. Лексико-граматичні класи слів. Дієслово	20
Семінар 6. Лексико-граматичні класи слів. Прислівник.....	22
Семінар 7. Словосполучення в англійській та українській мовах	23
Семінар 8. Речення в англійській та українській мовах.....	24
Семінар 9. Складносурядне та складнопідрядне речення	26
Семінар 10. Прагматичні типи речень в англійській та українській мовах	28
4. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ.....	29
5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	35
6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	50

ПЕРЕДМОВА

Інструктивно-методичні матеріали для самостійної та індивідуальної роботи підготовлено для обов'язкової освітньої компоненти «Теоретична і порівняльна граматики» відповідно до освітньо-професійної програми «Англійська мова та література (переклад включно)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (спеціальність 035 Філологія).

Теоретична і порівняльна грамика посідає особливе місце в підготовці фахівця-філолога перекладацького профілю. Ця освітня компонента синтезує знання про граматику англійської мови та забезпечує їхнє зіставлення з українською, надаючи майбутньому перекладачеві необхідну теоретико-лінгвістичну основу для аргументованого добору граматичних трансформацій. У структурі освітньої компоненти на самостійну роботу відведено 80 із загальних 120 годин (близько 67%), що зумовлює потребу в чіткому методичному супроводі та системній організації позааудиторного навчання.

Завдання для самостійного опрацювання, питання для самоперевірки, індивідуальні завдання та екзаменаційні питання подаються англійською мовою відповідно до мови викладання курсу. Термінологічний мінімум (*Key Terms*) містить не менше 20 одиниць із кожної теми і формує активний професійний метамовний апарат. Виконання завдань для самостійної роботи є обов'язковим компонентом підготовки до семінарських занять і враховується при поточному оцінюванні. Індивідуальні завдання передбачають поглиблене дослідження окремих аспектів порівняльної граматики.

При укладанні враховано вимоги Положення про навчально-методичний комплекс освітньої компоненти в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, принципи студентоцентрованого навчання, академічної доброчесності та вимоги Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

1.1. Місце освітньої компоненти в освітній програмі

Обов'язкова освітня компонента «Теоретична і порівняльна граматики» викладається на IV курсі у VIII семестрі в межах спеціальності 035 Філологія, освітньої програми «Англійська мова та література (переклад включно)». Загальний обсяг становить 120 годин (4 кредити ЄКТС), з яких 20 годин – лекції, 20 годин – семінарські заняття, 80 годин – самостійна робота. Лабораторні та індивідуальні заняття навчальним планом не передбачено. Співвідношення аудиторного та позааудиторного навантаження для денної форми – 33 % : 67 %. Форма підсумкового контролю – екзамен.

1.2. Мета та завдання освітньої компоненти

Мета освітньої компоненти полягає у формуванні теоретичної бази, необхідної для успішного розвитку перекладацької компетентності, опанування методології зіставного мовознавства та ведення самостійних науково-дослідницьких розвідок у галузі граматики англійської мови.

Основні завдання освітньої компоненти:

- ознайомити здобувачів з історією становлення, методологією та сучасним станом теоретичної і порівняльної граматики англійської та української мов;
- сформулювати розуміння характеру міжмовних граматичних зв'язків і відношень та їхнього значення для перекладацької діяльності й наукових розвідок у галузі перекладознавства;
- розкрити зв'язок між граматичною будовою англійської та української мов і необхідністю граматичних трансформацій за відсутності міжмовних еквівалентів;
- закласти теоретичну основу зіставного аналізу категоріального апарату обох мов;

- розвинути вміння розпізнавати граматичні явища в тексті, пояснювати вживання граматичних конструкцій і співвідносити їх із комунікативними функціями.

1.3. Формовані компетентності

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у галузі філологічної професійної діяльності.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 9. Здатність спілкуватися іноземною мовою

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 14. Усвідомлення поваги до різноманіття культур.

ЗК 15. Здатність розвивати в собі креативність, гнучкість та системність мислення, оперативність у вирішенні особистісних, соціальних та професійних проблем.

ЗК 16. Здатність розуміти сутність й соціальну значущість майбутньої професії, прогнозувати перспективи розвитку сфери професійної діяльності.

СК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

СК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

СК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється).

СК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

СК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

СК 6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

СК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

СК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

СК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та

спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

СК 11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

СК 12. Здатність до організації ділової комунікації

СК 13. Розуміння сутності й соціального значення майбутньої професії, основних проблем дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, їх взаємозв'язку в цілісній системі знань.

СК 14. Вільне володіння навичками усного та письмового перекладу текстів різних стилів і жанрів з англійської мови на українську, їх редагування на професійному рівні.

СК 15. Здатність усвідомити важливості розвитку та поглиблення співробітництва між Україною та Європейським Союзом у сфері професійної діяльності.

Програмні результати навчання

ПР 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПР 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПР 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПР 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПР 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПР 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ПР 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПР 14. Використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПР 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПР 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПР 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПР 20. Демонструвати знання з обраної філологічної спеціалізації – мовознавства, літературознавства, перекладознавства

ПР 21. Володіти навичками усного та письмового перекладу текстів різних стилів і жанрів з іноземної мови на українську, редагувати та інтерпретувати їх на професійному рівні.

ПР 23. Окреслювати основні проблеми дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, пояснювати їх взаємозв'язок у цілісній системі знань.

1.4. Міждисциплінарні зв'язки

Освітня компонента «Теоретична і порівняльна граматики» перебуває у системних зв'язках з іншими дисциплінами освітньої програми:

- «Вступ до мовознавства» – загальні поняття про мову як систему, рівні мови, типологія мов;
- «Практичний курс англійської мови» – використання граматичних форм у комунікативній практиці;

- «Практична граматики англійської мови» – граматична будова та норми сучасної англійської мови;
- «Порівняльна лексикологія» – зіставний аналіз лексичних особливостей англійської та української мов;
- «Теорія та практика перекладу» – граматичні трансформації в перекладацькій практиці;

2. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота з курсу «Теоретична і порівняльна граматики» є основним засобом засвоєння навчального матеріалу поза аудиторними заняттями. Вона охоплює такі види навчальної діяльності:

- опрацювання теоретичних питань семінарського заняття за рекомендованою літературою;
- виконання практичних аналітичних завдань;
- складання конспектів, порівняльних таблиць, схем, інтелект-карт;
- засвоєння термінологічного апарату кожної теми;
- підготовку індивідуальних завдань – рефератів та мультимедійних презентацій;
- укладання термінологічного глосарію за весь семестр.

2.1. Загальний алгоритм виконання завдань

Перед опрацюванням теми ознайомтеся з планом семінарського заняття та завданнями для самостійної роботи, зазначеними в цих матеріалах. Вивчіть тему за рекомендованою літературою, ведучи конспект або укладаючи інтелект-карту. Дайте визначення всім термінам у відповідному розділі, звіривши їх із лінгвістичними словниками. Виконайте практичні завдання, добираючи приклади з обох мов. Підготуйте відповіді на питання для самоперевірки в

письмовому вигляді. Перед поданням роботи перевірте коректність уживання термінів і повноту прикладів.

2.2. Алгоритм підготовки теоретичних питань

Розгляньте всі питання, винесені на самостійне опрацювання до конкретного семінару. Опрацюйте зазначені рекомендовані джерела; за потреби самостійно розширте список з авторитетних академічних ресурсів. До кожного питання складіть план відповіді. Окремо засвойте ключові поняття теми, занісши їх до термінологічного глосарію. Простежте зв'язок між опрацьованим матеріалом і темами суміжних дисциплін. Для глибшого осмислення матеріалу зробіть виписки або складіть конспект, інтелект-карту чи інфографіку. Підберіть ілюстративний матеріал (приклади з художніх, публіцистичних, наукових чи автентичних усномовних джерел). Перевірте рівень засвоєння за допомогою питань для самоперевірки (Self-Check Questions).

2.3. Алгоритм роботи з першоджерелами

Роботу з першоджерелами рекомендовано організувати за таким алгоритмом: попереднє ознайомлення з працею (бібліографічні дані, передмова, зміст); уважне читання з виписуванням термінів і їхніх дефініцій; складання плану прочитаного; укладання тезового конспекту або тематичних виписок; пошук ілюстративного матеріалу; переказ змісту власними словами з критичними коментарями. При опрацюванні наукових праць особливу увагу звертайте на авторську позицію, запропоновані класифікації, термінологічні уточнення та дискусійні питання.

2.4. Робота з термінологічним мінімумом

Ключові терміни (Key Terms), що супроводжують кожну тему, призначені для активного засвоєння і складають фундамент аналітичної роботи з мовним матеріалом. Рекомендовано вести єдиний термінологічний глосарій упродовж усього семестру за схемою: термін – визначення – приклад з англійської мови –

приклад з української мови – джерело. Усі слова, що входять до визначення, мають бути зрозумілими; за потреби зверніться до тлумачного словника. Укладений глосарій подається наприкінці семестру як обов'язковий компонент оцінювання.

2.5. Алгоритм підготовки реферату

Оберіть тему з пропонуваного переліку індивідуальних завдань або запропонуйте власну тему, погодивши її з викладачем. Визначте ключові слова для пошуку в наукометричних базах даних. Укладіть план реферату (вступ, 2–3 параграфи основної частини, висновки, список літератури). Відберіть джерела (рекомендовано 8–12, переважно за останні 10 років); організуйте матеріал відповідно до плану, забезпечуючи логічний зв'язок між абзацами. Наприкінці кожного параграфу сформулюйте висновок. На основі основної частини напишіть вступ та загальні висновки. Оформіть бібліографію в алфавітному порядку (спочатку україномовні джерела, потім – латиницею). Посилання в тексті оформлюйте за зразком: [1, с. 27; 3, с. 78]. Підготуйте короткий виступ тривалістю 7–10 хвилин.

2.6. Алгоритм підготовки мультимедійної презентації

Оберіть тему зі списку індивідуальних завдань або запропонуйте власну. Визначте ключові поняття та складіть попередній план. Оптимальний обсяг – 12–18 слайдів при виступі 7–10 хвилин. Сформулюйте ключові речення до кожного слайду; уникайте перевантаження текстом (не більше 8–10 рядків, шрифт не менше 24 pt). Використовуйте таблиці, схеми та приклади для ілюстрації теоретичних положень. Синхронізуйте виступ зі слайдами та проведіть пробну презентацію для перевірки хронометражу.

2.7. Вимоги до оформлення

Завдання для самостійної роботи виконуються у зошиті або в друкованому вигляді (Times New Roman 14 pt, міжрядковий інтервал 1,5). Рекомендований

обсяг виконаного завдання – 1–2 сторінки. Реферат – 8–12 сторінок, презентація – 12–18 слайдів. Титульна сторінка, зміст та перелік умовних скорочень реферату оформлюються відповідно до ДСТУ 3008:2015. Поля: верхнє та нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 10 мм; абзацний відступ – 1,25 см.

2.8. Академічна доброчесність

Усі завдання для самостійної та індивідуальної роботи виконуються особисто здобувачем. Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності <https://zu.edu.ua/academic-integrity.html> та визначається системою вимог, які викладач ставить до здобувача у вивченні освітньої компоненти. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: списування; плагіат – дослівне або близьке до дослівного відтворення матеріалів без посилань на джерело; фабрикація – вигадування даних, прикладів або бібліографічних посилань; самоплагіат – повторне використання власних раніше виконаних робіт без зазначення цього факту. При цитуванні джерел обов'язкове оформлення посилань відповідно до чинного стандарту (ДСТУ 8302:2015). У разі виявлення порушень робота повертається на доопрацювання з відповідним зниженням оцінки.

3. МОДУЛЬ 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ І ПОРІВНЯЛЬНОЇ ГРАМАТИКИ

Семінар 1. Поняття та історія теоретичної та порівняльної граматики

Independent Work № 1

Tasks for Independent Study:

1. Define the term "grammar" and distinguish between Practical Grammar and Theoretical Grammar: outline their subject matter, aims, and methods of study.
2. Construct a chronological table of the history of grammatical research from Pāṇini's Sanskrit grammar to contemporary typological studies, indicating key scholars and their contributions.
3. Explain the notions of isomorphic and allomorphic features. Provide at least three examples of each type, drawing on both English and Ukrainian.
4. Write a summary of the introductory chapter of Korunets' Comparative Typology of English and Ukrainian: outline the main principles of comparative research presented by the author.
5. Define linguistic universals (absolute and restricted) and typological features. Illustrate each type with at least two examples from different levels of language structure.

Self-Check Questions:

- ◆ What is the subject matter of Comparative Grammar and how does it differ from Theoretical Grammar?
- ◆ What is the difference between the comparative-historical method and the contrastive method in linguistic research?
- ◆ Which scholars established the foundations of comparative grammar in the 19th century and what were their key findings?
- ◆ Why are English and Ukrainian classified as non-closely related languages despite both belonging to the Indo-European family?
- ◆ What are linguistic universals and how are they classified?

Individual Assignment № 1

1. Prepare a research paper (8–12 pages) or a multimedia presentation (12–18 slides) on ONE of the following topics: "Grammatical Research in Ancient Greece"; "Port-Royal Grammar and its Significance"; "Chomsky's Generative Grammar"; "The Young Grammarians and Language Research"; "History of Comparative Linguistic Investigations in Ukraine".

2. Compare the approaches of two comparative scholars of your choice (e.g. Bopp vs. Grimm) to the typological classification of languages. Write a 1 page analytical commentary highlighting similarities and differences in their methodologies.

Key Terms:

grammar • practical grammar • theoretical grammar • comparative grammar • contrastive linguistics • comparative-historical method • typology • linguistic universal • absolute universal • restricted universal • isomorphic feature • allomorphic feature • typological feature • Indo-European languages • Germanic branch • Slavic branch • analytical language • synthetic language • inflectional language • language family

Семинар 2. Морфемна структура слова. Граматичне значення та граматична категорія

Independent Work № 2

Tasks for Independent Study:

1. Define the morpheme as the minimal meaningful unit of language. Compile a classification of morphemes by type (free/bound; root/affixal/inflectional) with examples from both English and Ukrainian.
2. Characterise the notions of analytical and synthetic language. Demonstrate with concrete examples why English is predominantly analytical and Ukrainian predominantly synthetic, focusing on verb and noun forms.

3. Construct a comparative table of grammatical categories in English and Ukrainian: for each category indicate the means of expression (synthetic/analytical) and provide one example from each language.
4. Select five analytical and five synthetic grammatical forms from authentic English and Ukrainian texts. For each form, identify the grammatical category it expresses and explain the mechanism of expression.
5. Define the grammatical paradigm and grammatical opposition. Illustrate each concept with two examples from English and two from Ukrainian.

Self-Check Questions:

- ◆ How does grammatical meaning differ from lexical meaning? Give examples.
- ◆ What is a grammatical category and through what formal means is it realised in English and Ukrainian?
- ◆ Which grammatical categories are shared (isomorphic) by both English and Ukrainian?
- ◆ What role does word order play in analytical languages as a means of expressing grammatical relations?
- ◆ What is the difference between a paradigm and an opposition in morphological analysis?

Individual Assignment № 2

1. Design a comparative diagram or infographic of the grammatical categories of the noun, adjective, and verb in English and Ukrainian, indicating for each category: its name, the means of formal expression, and its status (isomorphic/allomorphic).

2. Analyse a literary text excerpt (5–7 sentences, English original and Ukrainian translation). Identify all verb forms and for each specify: finite/non-finite, analytical/synthetic, and the grammatical categories expressed (tense, aspect, voice, mood).

Key Terms:

morpheme • free morpheme • bound morpheme • root morpheme • affixal morpheme • inflectional morpheme • derivational morpheme • allomorph • grammatical meaning • lexical meaning • grammatical category • paradigm • grammatical opposition • analytical form • synthetic form • inflection • auxiliary word • word order • morphological type • agglutination

Семінар 3. Лексико-граматичні класи слів. Іменник**Independent Work № 3*****Tasks for Independent Study:***

1. Classify parts of speech in English and Ukrainian according to the complex criterion (semantic, morphological, syntactic). Present the results as a comparative table identifying both shared and language-specific classes.
2. Compare the category of gender in English (natural gender) and Ukrainian (grammatical gender). Identify at least five cases where gender assignment differs between the two languages and explain the reason.
3. Characterise Singulalia Tantum and Pluralia Tantum nouns in both languages. Provide at least seven examples of each type per language, noting cross-linguistic discrepancies.
4. Contrast the category of case in English (Common case / Possessive case) and Ukrainian (7 cases). Explain how English compensates for the absence of a full case paradigm (prepositions, word order, syntactic constraints).
5. Analyse the use of articles (definite, indefinite, zero) in ten English sentences of your choice. For each example justify the choice of article with reference to the relevant grammatical rules (specific reference, generic reference, first mention vs. subsequent mention, etc.).

Self-Check Questions:

- ◆ What is the difference between natural gender and grammatical gender? How is gender marked in each language?

- ◆ What grammatical and communicative function does the article perform in English, and by what means is definiteness expressed in Ukrainian?
- ◆ What is understood by the notion of "case" and how is case expressed in English compared to Ukrainian?
- ◆ What are collective nouns and nouns of multitude? How do they behave in terms of agreement in English?
- ◆ What difficulties does the absence of articles in Ukrainian create for Ukrainian speakers learning English?

Individual Assignment № 3

1. Prepare a research paper or presentation on the topic: "Ways of Development of Nominal Grammatical Categories in English and Ukrainian from the Comparative Perspective". Cover the historical development of gender, number, and case in both languages.

2. Using a translated literary text (one page), identify ten instances where the English article is rendered into Ukrainian. Classify each example by the translation strategy used (demonstrative pronoun, possessive pronoun, word order, zero equivalent, etc.) and comment on the communicative effect.

Key Terms:

noun • notional part of speech • grammatical gender • natural gender • masculine • feminine • neuter • number • singular • plural • Singularia Tantum • Pluralia Tantum • collective noun • noun of multitude • case • Common case • Possessive case • genitive • declension • definite article • indefinite article • zero article • definiteness • indefiniteness • generic reference

Семінар 4. Лексико-граматичні класи слів. Прикметник

Independent Work № 4

Tasks for Independent Study:

1. Compare the morphological categories of the adjective in English (degrees of comparison only) and Ukrainian (gender, number, case, degrees of comparison). Present the findings as a contrastive table.
2. Construct a comparative table of synthetic and analytical formation of degrees of comparison for adjectives in English and Ukrainian. Include at least eight examples of each type and identify cases of suppletive comparison.
3. Analyse the classes of adjectives (qualitative, relative, possessive) in both languages. Provide five examples of each class per language and explain the grammatical behaviour that distinguishes them.
4. Explain why English adjectives are invariable while Ukrainian adjectives agree with the noun in gender, number, and case. Illustrate the difference with five noun phrases translated between the two languages.
5. Compare the syntactic functions of the adjective (attributive and predicative) in English and Ukrainian. Give three examples of each function per language.

Self-Check Questions:

- ◆ Why are English adjectives morphologically invariable and what are the implications for syntax?
- ◆ How is the category of degrees of comparison realised differently in analytical and synthetic languages?
- ◆ What is the isomorphic feature of the adjective shared by both English and Ukrainian?
- ◆ What distinguishes qualitative adjectives from relative adjectives in terms of grammar and semantics?
- ◆ How are possessive adjectives expressed in English compared to Ukrainian?

Individual Assignment № 4

1. Analyse an excerpt from a literary text (10–15 sentences, original and translation). Identify all adjectives in both language versions, classify them by type, degree of comparison, and syntactic function.

2. Design a comparative chart of the system of degrees of comparison of adjectives in English and Ukrainian, covering synthetic forms, analytical forms, and irregular/suppletive forms.

Key Terms:

adjective • qualitative adjective • relative adjective • possessive adjective • participial adjective • attributive function • predicative function • positive degree • comparative degree • superlative degree • synthetic comparison • analytical comparison • suppletive form • agreement • invariable • morphological paradigm • gender agreement • number agreement • case agreement • gradation

Семінар 5. Лексико-граматичні класи слів. Дієслово

Independent Work № 5

Tasks for Independent Study:

1. Construct a comparative table of the grammatical categories of the verb in English and Ukrainian. For each category (tense, aspect, voice, mood, person, number) indicate: its name, means of expression in each language, and isomorphic/allomorphic status.
2. Compare the category of aspect in Ukrainian (perfective/imperfective expressed synthetically through prefixes and suffixes) and the aspectual system in English (Simple, Continuous, Perfect, Perfect Continuous). Illustrate with five pairs of examples.
3. Contrast the formation of passive voice constructions in English and Ukrainian. Explain why the passive is more restricted in Ukrainian and identify at least three means by which Ukrainian compensates for its limited passive.
4. Define and characterise the non-finite forms of the English verb (infinitive, gerund, present participle, past participle). For each form state: its categorial meaning, grammatical categories, syntactic functions, and closest Ukrainian equivalent.
5. Prepare a comparative outline of modal verbs in English and means of expressing modality in Ukrainian. Cover at least five modal meanings

(possibility, necessity, obligation, permission, probability) with examples from each language.

Self-Check Questions:

- ◆ What is the most significant allomorphic feature distinguishing the verb system in English from Ukrainian?
- ◆ Why is the gerund considered a specifically English non-finite form? What Ukrainian equivalents are used in translation?
- ◆ How is a question formed in English and how does this differ structurally from Ukrainian?
- ◆ What is the difference between perfective and imperfective aspect in Ukrainian and the Simple/Continuous distinction in English?
- ◆ How do reflexive verbs in Ukrainian differ from English reflexive constructions?

Individual Assignment № 5

1. Prepare a research paper or multimedia presentation on the topic: "Ways of Development of Verbal Grammatical Categories in English and Ukrainian from the Comparative Perspective". Focus on tense, aspect, and voice.

2. Select ten English sentences containing gerunds. For each sentence provide the Ukrainian translation and identify the grammatical means used to render the gerund (verbal noun, infinitive, subordinate clause, etc.). Comment on the translation strategies employed.

Key Terms:

verb • finite form • non-finite form • infinitive • gerund • present participle • past participle • tense • aspect • perfective aspect • imperfective aspect • voice • active voice • passive voice • mood • indicative mood • subjunctive mood • imperative mood • modal verb • auxiliary verb • phrasal verb • reflexive verb • transitive verb • intransitive verb • stative verb

Семинар 6. Лексико-граматичні класи слів. Прислівник

Independent Work № 6

Tasks for Independent Study:

1. Classify adverbs in both English and Ukrainian by meaning (time, place, manner, degree, frequency, cause, purpose). Provide five examples of each class per language and identify any classes that are more productive in one language.
2. Construct a comparative table of synthetic and analytical formation of degrees of comparison for adverbs in English and Ukrainian. Include examples of regular, irregular, and suppletive forms.
3. Characterise the structural types of adverbs (simple, derivative, compound, phrasal) in both languages with examples. Compare the primary word-formation patterns used to derive adverbs in English (-ly) and Ukrainian (-о, -е).
4. Analyse the syntactic functions of adverbs in both languages: as modifiers of a verb, adjective, another adverb, and of the whole sentence. Give three examples of each function per language.
5. Identify five English words that function both as adverbs and prepositions (e.g. up, down, in, out). Explain how Ukrainian avoids this formal ambiguity through distinct morphological marking.

Self-Check Questions:

- ◆ What is the key allomorphic feature of the English adverb compared to Ukrainian?
- ◆ How does an adverb differ from an adjective in terms of syntactic function and formal marking?
- ◆ How are degrees of comparison of adverbs expressed in analytical versus synthetic languages?
- ◆ Give examples of adverb–preposition homonymy in English and explain the criteria for distinguishing the two classes.

Individual Assignment № 6

1. Analyse the use of adverbs in a journalistic or advertising text (10–15 sentences, English original and Ukrainian translation). For each adverb identify: semantic class, degree of comparison (if applicable), syntactic function, and translation equivalent.

2. Compile a glossary of 20 terms for the topic "The Adverb in English and Ukrainian" with definitions in English and examples from both languages.

Key Terms:

adverb • adverb of manner • adverb of time • adverb of place • adverb of degree • adverb of frequency • adverb of cause • adverb of purpose • modal adverb • sentence adverb • positive degree • comparative degree • superlative degree • invariable word • derivative adverb • compound adverb • phrasal adverb • modifier • word-formation suffix • pronominal adverb

Семінар 7. Словосполучення в англійській та українській мовах

Independent Work № 7

Tasks for Independent Study:

1. Define the word-combination (phrase) as the minimal unit of syntax. Identify the criteria that distinguish a word-combination from a sentence and from a single word. Illustrate with examples from both languages.
2. Characterise the three types of syntactic connection in word-combinations: agreement (concord), government (rection), and adjoinment (juxtaposition). Provide five examples of each type from each language.
3. Construct a comparative classification of word-combinations by the part of speech of the head word (nominal, verbal, adjectival, adverbial) in English and Ukrainian. Provide three examples per class per language.
4. Explain why adjoinment is the dominant type of syntactic connection in English, while agreement prevails in Ukrainian. Relate this difference to the analytical/synthetic typological distinction.

5. Analyse ten word-combinations from an authentic text (five English, five Ukrainian). For each: identify the head, the dependent, the type of syntactic connection, and the class by head word.

Self-Check Questions:

- ◆ What is a word-combination and by what criteria is it distinguished from a sentence?
- ◆ How does a coordinate word-combination differ from a subordinate word-combination?
- ◆ What role does word order play in English word-combinations given the absence of morphological agreement?
- ◆ How does government differ from agreement as a type of syntactic connection?
- ◆ Why are prepositional phrases far more frequent in English than in Ukrainian for expressing the same semantic relations?

Individual Assignment № 7

1. Select a paragraph from a literary text (English original + Ukrainian translation). Identify all word-combinations in both versions, classify them by type of syntactic connection, and write a contrastive commentary on at least five pairs.

2. Design a classification diagram of word-combination types in English and Ukrainian, illustrating each category with original examples.

Key Terms:

word-combination • phrase • head word • dependent word • syntactic connection • agreement (concord) • government (rection) • adjoinment (juxtaposition) • coordinate word-combination • subordinate word-combination • nominal phrase • verbal phrase • adjectival phrase • adverbial phrase • prepositional phrase • free word-combination • fixed word-combination • endocentric structure • exocentric structure • collocation

Семинар 8. Речення в англійській та українській мовах

Independent Work № 8

Tasks for Independent Study:

1. Define the sentence as the main communicative unit of language. List and explain its constitutive properties (predication, intonation, semantic completeness) and illustrate each with examples from both languages.
2. Characterise predication and the means by which it is expressed in English and Ukrainian. Explain the difference in the obligatory/optional status of the subject in the two languages.
3. Compare two-member (two-axis) and one-member (one-axis) sentences in both languages: identify which types exist in both and which are language-specific. Give three examples of each type.
4. Analyse five elliptical sentences from authentic dialogue texts (English and Ukrainian). For each: identify the omitted member, the type of ellipsis (situational/contextual), and explain the principles of restoration.
5. Compare impersonal sentences in English (It is cold. It is raining.) and Ukrainian (Холодно. Дощить.). Explain the structural difference and its typological significance.

Self-Check Questions:

- ◆ What is predication and why is it considered the fundamental defining property of the sentence?
- ◆ What is the difference between two-axis and one-axis sentences?
- ◆ How does word order relate to the communicative type of a sentence in English compared to Ukrainian?
- ◆ What is an elliptical sentence and in which functional styles is it most frequent?
- ◆ How does English handle subjectless meanings that Ukrainian expresses through one-member sentences?

Individual Assignment № 8

1. Prepare a research paper or presentation on the topic: "Ways of Development of One-Member Sentences in English and Ukrainian from the Comparative Perspective". Trace the typological status of nominative, impersonal, and indefinite-personal sentences.

2. Analyse ten sentences from an authentic English and Ukrainian text (five per language). For each specify: structural type, degree of completeness, communicative type, and actual division (theme/rheme).

Key Terms:

sentence • predication • predicativity • subject • predicate • two-member sentence • one-member sentence • nominative sentence • impersonal sentence • indefinite-personal sentence • elliptical sentence • expanded sentence • unexpanded sentence • kernel sentence • one-axis sentence • two-axis sentence • intonation • communicative type • mood (syntactic) • modality

Семінар 9. Складносурядне та складнопідрядне речення

Independent Work № 9

Tasks for Independent Study:

1. Define the composite sentence as a polypredicative construction. Distinguish between compound sentences (parataxis) and complex sentences (hypotaxis) with examples from both English and Ukrainian.
2. Construct a classification of subordinate clauses by function (subject, predicative, object, attributive, adverbial) with two examples per type per language. For each example identify the subordinator used.
3. Compare conditional sentences in English and their structural equivalents in Ukrainian. Build a comparative table showing the verb forms used in each type.
4. Analyse five complex and five compound sentences from an authentic text. For each: draw a structural diagram, identify all clauses, name the type of connection, and list the connective means used.

5. Explain the notion of asyndeton (asyndetic connection). Provide five examples from English and five from Ukrainian and identify the functional styles in which asyndeton is most typically employed.

Self-Check Questions:

- ◆ What is the difference between parataxis and hypotaxis as principles of sentence construction?
- ◆ What types of subordinate clauses are identified in English and Ukrainian grammar?
- ◆ How do English conditional sentences (Types 1–3) differ structurally from their Ukrainian counterparts?
- ◆ What is the role of conjunctions in compound and complex sentences?
- ◆ In which language is asyndetic subordination more frequent and why?

Individual Assignment № 9

1. Prepare a research paper or presentation on the topic: "Ways of Development of Compound and Complex Sentences in English and Ukrainian from the Comparative Perspective".

2. Select ten complex sentences from a literary text (English original + Ukrainian translation). For each: draw a structural diagram, identify all clauses and their types, and comment on differences in translation strategy.

Key Terms:

composite sentence • polypredicative construction • compound sentence • complex sentence • principal clause • subordinate clause • leading clause • sequential clause • parataxis • hypotaxis • coordination • subordination • syndeton • asyndeton • subordinating conjunction • coordinating conjunction • relative pronoun • conjunctive word • conditional sentence • concessive clause

Семінар 10. Прагматичні типи речень в англійській та українській мовах

Independent Work № 10

Tasks for Independent Study:

1. Describe the contributions of J. L. Austin and J. R. Searle to Speech Act Theory. Define the notions of locutionary act, illocutionary act, and perlocutionary act with at least two examples of each from English and Ukrainian.
2. Compile Searle's classification of illocutionary acts (assertives, directives, commissives, expressives, declarations). For each class: provide a definition, three English examples, and three Ukrainian equivalents.
3. Characterise the notion of indirect speech acts. Provide five examples from English and their Ukrainian equivalents. For each, distinguish the literal (locutionary) meaning from the intended (illocutionary) meaning.
4. Explain Grice's Cooperative Principle and the four Conversational Maxims (Quantity, Quality, Relation, Manner). For each maxim provide one or two examples of its violation and explain the conversational implicature arising.
5. Compare politeness strategies in English and Ukrainian communicative cultures with reference to Leech's Politeness Principle (tact, generosity, approbation, modesty, agreement, sympathy maxims). Give three examples per language.

Self-Check Questions:

- ◆ What is a performative utterance and how does it differ from a constative?
- ◆ How are directives distinguished from commissives in Searle's classification?
- ◆ What is a conversational implicature and how does it arise from the violation of Gricean maxims?
- ◆ How is pragmatics related to the grammatical structure of the sentence?
- ◆ What is the difference between a direct and an indirect speech act? Give examples from both languages.

Individual Assignment № 10

1. Prepare a research paper or presentation on the topic: "Grounds for Comparing Speech Acts in English and Ukrainian". Address: the universal character of illocutionary act types; language-specific means of realisation; the role of cultural conventions.

2. Record or transcribe a dialogue in English (10–15 turns). Analyse each turn as a speech act: identify the illocutionary type, state whether it is direct or indirect, specify which Gricean maxim is observed or flouted, and describe the politeness strategy employed.

Key Terms:

pragmatics • speech act • utterance • performative • constative • locutionary act • illocutionary act • perlocutionary act • assertive • directive • commissive • expressive • declaration • indirect speech act • conversational implicature • Cooperative Principle • Maxim of Quantity • Maxim of Quality • Maxim of Relation • Maxim of Manner • Politeness Principle • face-saving act • deixis • felicity conditions

4. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

Topic 1: History and Methodology of Theoretical and Comparative Grammar

1. Define the term "grammar" and distinguish between practical and theoretical grammar.
2. What is the subject matter, aim, and object of Comparative Grammar?
3. Describe the main methods used in comparative grammatical research.
4. What is the difference between the comparative-historical method and the contrastive (synchronic) method?
5. Outline the history of grammatical research in Ancient India. What was Pāṇini's contribution?
6. Describe the development of grammatical studies in Ancient Greece and Rome.
7. What is the significance of the Renaissance period for the history of English grammar?
8. Who are considered the first generation of comparativists? What was their key achievement?

9. What is the contribution of the Young Grammarians to comparative linguistics?
10. Outline the main stages of typological research in linguistics.
11. Define linguistic universals and classify them (absolute/restricted; substantive/formal).
12. Explain the notions of isomorphic and allomorphic features with examples from English and Ukrainian.
13. Why are English and Ukrainian classified as non-closely related languages?
14. What is Chomsky's generative grammar and how did it change the study of syntax?
15. Survey the development of comparative linguistic research in Ukraine.

Topic 2: Basic Notions of Morphology. Grammatical Meaning and Category

16. Define the morpheme and explain the difference between free and bound morphemes.
17. Classify morphemes by type and function. Give examples from English and Ukrainian.
18. Distinguish between inflectional and derivational morphemes. Give three examples of each.
19. What is an analytical grammatical form? Give five examples from English and explain what category each expresses.
20. What is a synthetic grammatical form? Give five examples from Ukrainian.
21. Define grammatical meaning and explain how it differs from lexical meaning.
22. What is a grammatical category? How is it realised in English and Ukrainian?
23. Define the grammatical paradigm and the grammatical opposition. Illustrate with examples.
24. Compare the morphological types of English and Ukrainian. What are the implications for grammatical expression?

Topic 3: The Noun in English and Ukrainian

25. What criteria are used to classify words into parts of speech in modern linguistics?

26. Compare the category of gender in English (natural) and Ukrainian (grammatical).
27. What is the category of number in English and Ukrainian? What are the main differences?
28. Define Singularia Tantum and Pluralia Tantum nouns. Give five examples from each language.
29. What is a collective noun? How does it behave in terms of agreement in English?
30. Compare the category of case in English and Ukrainian. How does English compensate for its limited case system?
31. What is the article? Describe the system of articles in English (definite, indefinite, zero).
32. Why does Ukrainian lack a grammatical article? What means does Ukrainian use to express definiteness?
33. Explain the use of the definite article with reference to the concepts of specific and generic reference.
34. What are the main translation difficulties arising from the presence of the article in English and its absence in Ukrainian?

Topic 4: The Adjective in English and Ukrainian

35. Define the adjective as a part of speech in English and Ukrainian. Compare its categorial properties.
36. Why are English adjectives morphologically invariable? What does this mean for syntax?
37. Classify adjectives into qualitative, relative, and possessive. Give examples from both languages.
38. Compare the category of degrees of comparison of adjectives in English and Ukrainian.
39. Describe synthetic formation of degrees of comparison in English and Ukrainian. Give examples.
40. Describe analytical formation of degrees of comparison in English and Ukrainian. Give examples.

41. What are suppletive forms of comparison? Give four examples from English and four from Ukrainian.
42. Compare the syntactic functions of adjectives (attributive and predicative) in English and Ukrainian.
43. What is agreement in grammar? Illustrate how adjective agreement works in Ukrainian but not in English.

Topic 5: The Verb in English and Ukrainian

44. List and characterise the grammatical categories of the verb in English.
45. List and characterise the grammatical categories of the verb in Ukrainian.
46. Compare the aspect system in English (Simple/Continuous/Perfect) with the aspectual category in Ukrainian (perfective/imperfective).
47. Compare the formation and use of the passive voice in English and Ukrainian.
48. What is a non-finite form of the verb? Characterise the infinitive in English and Ukrainian.
49. Define the gerund. What are its grammatical categories and syntactic functions? Why is it absent from Ukrainian?
50. Characterise the present participle and past participle in English. Compare with Ukrainian participles.
51. What are modal verbs in English? How is modality expressed in Ukrainian?
52. Compare the imperative mood in English and Ukrainian.
53. What are phrasal verbs? Give five examples and explain their Ukrainian equivalents.
54. What are reflexive verbs in Ukrainian? Is there a morphological equivalent in English?

Topic 6: The Adverb in English and Ukrainian

55. Define the adverb as a part of speech and classify adverbs by meaning in English and Ukrainian.
56. Characterise the structural types of adverbs (simple, derivative, compound, phrasal) in both languages.
57. Compare degrees of comparison of adverbs in English and Ukrainian.

58. What is the key allomorphic feature of English adverbs compared to Ukrainian?
59. How do adverbs function as modifiers? Illustrate with examples from both languages.
60. Explain adverb–preposition homonymy in English. Give five examples.

Topic 7: Word-Combinations in English and Ukrainian

61. Define the word-combination as a syntactic unit. What are its main characteristics?
62. What is agreement (concord) as a type of syntactic connection? Give examples from both languages.
63. What is government (rection) as a type of syntactic connection? Give examples from both languages.
64. What is adjoinment as a type of syntactic connection? Why is it dominant in English?
65. Classify word-combinations by the part of speech of the head word in English and Ukrainian.
66. What are the differences between coordinate and subordinate word-combinations?
67. Why are prepositional phrases more frequent in English than in Ukrainian for expressing the same semantic relations?
68. What is a free word-combination? How does it differ from a phraseological unit?

Topic 8: The Sentence in English and Ukrainian

69. Define the sentence and list its defining properties (predication, intonation, semantic completeness).
70. What is predication? How is it expressed in English and Ukrainian?
71. What is the difference between a two-member and a one-member sentence? Give examples from both languages.
72. Describe nominative one-member sentences. Are they possible in both English and Ukrainian?
73. Describe impersonal sentences in English and Ukrainian. What is the main structural difference?

74. Describe indefinite-personal sentences. How does English handle meanings expressed by Ukrainian indefinite-personal constructions?
75. What is an elliptical sentence? In what functional styles is it most common?
76. Distinguish between expanded and unexpanded (kernel) simple sentences.
77. How does word order differ in English and Ukrainian declarative sentences?
78. Explain the notion of the predicative aspect and the nominative aspect of the sentence.

Topic 9: Compound and Complex Sentences

79. Define the composite sentence as a polypredicative construction.
80. What is the difference between parataxis and hypotaxis in sentence structure?
81. Define the compound sentence. What are the main coordinating conjunctions in English and Ukrainian?
82. Define the complex sentence. How is the principal clause distinguished from the subordinate clause?
83. Classify subordinate clauses by function. Give one example of each type from English and Ukrainian.
84. Characterise adverbial clauses of condition in English (Types 1–3) and compare them with Ukrainian conditional constructions.
85. What is a relative (attributive) clause? How is it introduced in English and Ukrainian?
86. What is asyndeton? Give examples of asyndetic connection from English and Ukrainian.
87. What is syndeton? Give examples of syndetic connection from English and Ukrainian.
88. Describe the compound-complex sentence. Give one example from each language.

Topic 10: Pragmatic Types of Sentences

89. What is pragmatics and what is its subject matter?
90. Define performative and constative utterances. Give three examples of each.
91. Define locutionary act, illocutionary act, and perlocutionary act with examples.

92. Characterise Searle's five classes of illocutionary acts with definitions and examples.
93. What is a directive? Give five examples of directives from English and their Ukrainian equivalents.
94. What is an assertive? Give five examples from English and their Ukrainian equivalents.
95. What is a commissive? Give examples and describe how commissives are expressed in English and Ukrainian.
96. What is an indirect speech act? Give five examples with explanation of the inferential mechanism.
97. State Grice's Cooperative Principle and explain each of the four Conversational Maxims.
98. What is a conversational implicature? Explain how it arises from maxim violation, with three examples.
99. Describe Leech's Politeness Principle and explain its maxims with examples from English and Ukrainian.
100. How do felicity conditions determine the success of a speech act? Give examples.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Choose the only correct answer (A, B, C or D).

1. Which of the following statements most precisely captures the methodological distinction between the comparative-historical and the contrastive (synchronic) approaches to grammar?
 - A) Both methods reconstruct proto-forms but differ in the size of the language sample examined.
 - B) The comparative-historical method establishes genetic relations through diachronic correspondences, whereas contrastive analysis identifies isomorphic and allomorphic features synchronically, irrespective of genetic affinity.

- C) The contrastive method is restricted to closely related languages, while the comparative-historical method applies to any pair of languages.
- D) The two methods are functionally equivalent, since both rely on the principle of regular sound correspondences.

2. Pāṇini's Aṣṭādhyāyī is regarded as a milestone in the history of grammatical thought primarily because it:

- A) introduced the dichotomy of competence and performance into linguistic description.
- B) provided the earliest typological classification of Indo-European languages.
- C) offered an exhaustive generative-style description of Sanskrit through approximately four thousand ordered rules with meta-language conventions.
- D) formulated the principle of arbitrariness of the linguistic sign.

3. The Neogrammarians advanced the thesis that:

- A) sound laws operate without exception, with apparent counter-examples accounted for by analogy or borrowing.
- B) morphological change is fundamentally irregular and unpredictable.
- C) syntactic structure is universally innate and uniform across languages.
- D) lexical change always precedes phonological change in the history of any language.

4. Within the typology of language families, English and Ukrainian are most accurately characterised as:

- A) closely related languages of the West Germanic branch.
- B) non-closely related Indo-European languages belonging to the Germanic and Slavic branches respectively.
- C) genetically unrelated languages exhibiting only areal convergence.
- D) mixed languages of identical morphological type.

5. A restricted (statistical) linguistic universal is best defined as a property that:
- A) is attested in every documented natural language without exception.
 - B) holds for an overwhelming majority of languages but admits of principled counter-examples.
 - C) characterises only the languages of one geographical area.
 - D) concerns exclusively the deep structure of language and is therefore unobservable.
6. In the English form sang the morphological category of the past tense is expressed by means of:
- A) an overt suffix attached to the root.
 - B) an internal vowel modification (apophony / ablaut), which is a relic of synthetic Indo-European inflection.
 - C) a zero morpheme contrasted with the present-tense form.
 - D) an analytical construction with an auxiliary verb.
7. Which of the following statements about the analytical character of Modern English is the most accurate?
- A) English has eliminated synthetic morphology entirely and relies exclusively on word order.
 - B) English exhibits a marked predominance of analytical means of expressing grammatical meaning, while preserving residual synthetic forms (e.g. plural -s, past tense -ed, third person singular -s).
 - C) English is typologically intermediate between agglutinative and polysynthetic languages.
 - D) Analytical forms in English are confined to the verb, the noun being purely synthetic.
8. A grammatical opposition is most precisely defined as:
- A) any pair of morphologically related words sharing a common root.

- B)** a contrast between at least two grammatical forms within a paradigm, the members of which are differentiated by a single grammatical meaning.
- C)** a list of all inflectional endings characteristic of a given part of speech.
- D)** the formal coincidence of two grammatical forms with different meanings (syncretism).

9. Which of the following English forms exemplifies an analytical grammatical form rather than a free syntactic combination?

- A)** a careful student
- B)** has been written
- C)** in the garden
- D)** very interesting

10. The term allomorph denotes:

- A)** a morpheme devoid of any meaning whatsoever.
- B)** one of the phonologically or morphologically conditioned variants of a single morpheme (e.g. the plural -s realised as [s], [z] or [ɪz]).
- C)** a morpheme that can occur only as a free form.
- D)** a borrowed morpheme that retains its source-language phonology.

Topic 3. The Noun in English and Ukrainian

11. The fundamental typological distinction between the category of gender in English and Ukrainian is that:

- A)** English exhibits grammatical gender expressed through inflection, while Ukrainian relies on natural gender alone.
- B)** Ukrainian operates with grammatical gender obligatorily marked on nouns and triggering agreement, whereas English retains only natural (notional) gender, manifested chiefly in third-person singular pronouns.
- C)** Both languages possess identical three-gender systems, the only difference being the inventory of inflections.

D) Gender in both languages is fully predictable from the lexical meaning of the noun.

12. Which of the following English nouns belongs to Pluralia Tantum?

- A)** information
- B)** advice
- C)** scissors
- D)** furniture

13. The English Possessive case (the genitive in '-s') differs typologically from the Ukrainian genitive in that it:

- A)** expresses an identical range of meanings and is fully isomorphic with the Ukrainian genitive.
- B)** is restricted in its productivity (predominantly with animate nouns and conventionalised expressions) and constitutes part of a binary case opposition (Common vs. Possessive), while the Ukrainian genitive is a member of a seven-member case paradigm.
- C)** is a purely orthographic device and has no morphological status.
- D)** historically derives from a prepositional construction and is therefore analytical.

14. Which of the following uses of the English definite article exemplifies generic reference?

- A)** I saw the man you mentioned yesterday.
- B)** The tiger is the largest member of the cat family.
- C)** Please close the door.
- D)** The book on the desk is mine.

15. A noun of multitude (e.g. police, cattle, people in the sense 'humans') is characterised in English by:

- A) singular agreement only, regardless of context.
- B) plural agreement only, regardless of context.
- C) notional plural agreement: although morphologically singular (or unmarked for number), the noun governs a plural verb.
- D) inability to function as the syntactic subject.

16. The principal allomorphic feature of the Ukrainian adjective in comparison with the English adjective is the presence of:

- A) analytical degrees of comparison.
- B) an obligatory paradigm of agreement in gender, number and case with the modified noun.
- C) a binary opposition of definite and indefinite forms.
- D) an obligatory category of animacy.

17. In the sentence "She is the most intelligent student in the group" the form most intelligent is:

- A) a synthetic superlative formed by suffixation.
- B) an analytical superlative formed by means of the auxiliary word most plus the positive degree.
- C) a suppletive form etymologically unrelated to the positive degree.
- D) an absolute superlative without any comparative meaning.

18. Which of the following pairs exemplifies suppletive comparison in English?

- A) happy – happier
- B) beautiful – more beautiful
- C) good – better
- D) clever – cleverer

19. Relative adjectives (e.g. wooden, golden, daily, weekly) differ from qualitative ones in that they:

- A) always precede qualitative adjectives in the noun phrase.
- B) denote a property of an object via its relation to another object, do not form degrees of comparison and do not combine with degree adverbs.
- C) invariably function as predicatives and never as attributes.
- D) are productively formed only from verbs.

20. The phrase "an utterly absurd suggestion" exemplifies the typically English collocational pattern in which:

- A) a relative adjective is intensified by a degree adverb.
- B) an extreme (non-gradable) qualitative adjective is intensified by an adverb of degree denoting absoluteness rather than gradation.
- C) two qualitative adjectives stand in coordinative relation.
- D) the adjective functions as a noun of multitude.

21. The principal typological distinction between the category of aspect in English and in Ukrainian consists in the fact that:

- A) English aspect is expressed exclusively through prefixation, whereas Ukrainian uses periphrastic constructions.
- B) English aspect is realised through grammaticalised analytical oppositions (Simple / Continuous / Perfect), while Ukrainian aspect is a binary lexico-grammatical category (perfective / imperfective) expressed predominantly through prefixation, suffixation and suppletion.
- C) Aspect is absent from Ukrainian as a grammatical category.
- D) Both languages possess identical aspectual systems, the difference being purely terminological.

22. The gerund is regarded as a typically English non-finite form because:

- A) it has no formal exponent and coincides with the bare infinitive.
- B) it combines verbal categories (voice, perfect / non-perfect) with the syntactic functions of a noun, and has no direct morphological equivalent in Ukrainian,

where the verbal noun (віддієслівний іменник) covers only part of its functional range.

C) it is identical with the present participle and therefore lacks an autonomous status.

D) it can function only as an adverbial modifier of manner.

23. In the sentence "The letter has been being typed for an hour" the analytical verb form expresses:

A) Present Perfect Active.

B) Present Continuous Passive.

C) Present Perfect Continuous Passive (the maximally complex synthesis of perfect, continuous and passive in English).

D) a non-finite construction without finite features.

24. Modal verbs in English differ from regular verbs in that they:

A) always agree with the subject in person and number.

B) lack non-finite forms, are not inflected for the third person singular -s, and govern the bare infinitive of the lexical verb.

C) are obligatorily followed by the to-infinitive without exception.

D) function exclusively as auxiliary elements in the formation of analytical tenses.

25. Reflexive verbs in Ukrainian (постфікс -ся / -сь, e.g. умиватися, сміятися) correspond in English most often to:

A) morphological reflexives marked by a special inflection.

B) a heterogeneous set of constructions: reflexive pronouns (oneself), intransitive lexical verbs, passive constructions, and labile verbs (e.g. to wash, to open).

C) exclusively passive voice constructions.

D) phrasal verbs with the postposition self.

26. Which of the following English words illustrates adverb–preposition homonymy that is typologically uncharacteristic of Ukrainian?

- A)** quickly
- B)** down
- C)** tomorrow
- D)** sideways

27. The most productive word-formation pattern of derivative adverbs in English involves the suffix:

- A)** -ward(s)
- B)** -wise
- C)** -ly attached to a qualitative adjective.
- D)** -ish

28. Sentence adverbs such as frankly, honestly, fortunately, allegedly differ from manner adverbs in that they:

- A)** modify the predicate verb directly and answer the question how?
- B)** evaluate the entire proposition or signal the speaker's attitude / commitment, and are not within the scope of negation.
- C)** are obligatorily placed at the end of the sentence.
- D)** cannot occur in negative or interrogative clauses.

29. The English word fast in the context "Don't drive so fast" is:

- A)** an adjective in predicative position.
- B)** an adverb of manner with a zero-suffix (so-called flat adverb), morphologically identical with the corresponding adjective.
- C)** a noun used adverbially.
- D)** a preposition governing the predicate.

30. Pronominal adverbs (e.g. here, there, where, then, now) typologically differ from notional adverbs in that they:

- A)** always form regular degrees of comparison.
- B)** are deictic or anaphoric in nature, do not form degrees of comparison and have grammaticalised reference rather than descriptive content.
- C)** are exclusively derived from verbs.
- D)** function only as modifiers of adjectives.

31. In the Ukrainian word-combination "ЧИТАТИ КНИГУ" the syntactic relation between the head and the dependent word is:

- A)** agreement (concord), since both elements share grammatical features.
- B)** government (rection): the transitive verb requires the dependent noun in the accusative case.
- C)** adjoinment (juxtaposition), as the relation is established solely by linear order.
- D)** apposition, since the two elements are referentially identical.

32. Adjoinment as a type of syntactic connection is dominant in English chiefly because:

- A)** English nouns and adjectives have rich inflectional paradigms allowing free word order.
- B)** the loss of inflectional morphology has shifted the burden of marking syntactic relations onto fixed word order, prepositions and adjacency, the relation between head and dependent thus being signalled positionally rather than morphologically.
- C)** English lacks any productive means of subordination at the phrasal level.
- D)** English allows only coordinate, never subordinate, word-combinations.

33. In the English noun phrase "stone wall" the relation between stone and wall is most accurately described as:

- A)** an example of compounding rather than a word-combination.

- B)** a subordinate adjointment relation in which the noun stone functions attributively without morphological marking, illustrating the analytical character of English.
- C)** a coordinate relation between two equal nominal heads.
- D)** a prepositional government relation with a zero preposition.

34. Which of the following word-combinations in English exemplifies prepositional government?

- A)** a tall building
- B)** to look at the picture
- C)** speaks fluently
- D)** extremely difficult

35. An endocentric word-combination is defined as one in which:

- A)** the dependent element shares the syntactic distribution of the whole combination.
- B)** the head element shares the syntactic distribution of the whole combination, so that the combination as a whole can be replaced by its head without loss of grammaticality.
- C)** neither element shares the distribution of the whole combination.
- D)** the relation between elements is necessarily coordinative.

36. Predication as the constitutive feature of the sentence is best defined as:

- A)** the morphological agreement between the subject and the predicate.
- B)** the relation that anchors the proposition expressed by the sentence to reality with respect to the categories of person, tense and modality.
- C)** the linear order in which the subject precedes the predicate.
- D)** a synonym of the syntactic category of valency.

37. The principal typological reason why English impersonal constructions (e.g. It is raining; It seems that...) require the formal subject it, whereas their Ukrainian equivalents (Дощить; Здається, що...) do not, is:

- A)** the fact that English speakers prefer longer sentences.
- B)** the syntactic obligatoriness of the subject position in English (a non-pro-drop language) versus the possibility of subjectless one-member sentences in Ukrainian (a pro-drop language with a different sentence-structural typology).
- C)** the absence of the verb to be in Ukrainian.
- D)** the lexicalisation of weather predicates as nouns in English.

38. Which of the following English sentences is a one-member nominative sentence?

- A)** It is winter.
- B)** Winter.
- C)** Winter has come.
- D)** It was winter when she arrived.

39. The actual division (functional sentence perspective) of a sentence into theme and rheme:

- A)** is signalled in English principally by syntactic position and intonation, and in Ukrainian principally by free word order, often without any change of grammatical structure.
- B)** is irrelevant for analytical languages such as English.
- C)** coincides exactly with the formal division into subject and predicate.
- D)** is determined solely by the lexical meaning of the predicate.

40. An elliptical sentence differs from a one-member sentence in that:

- A)** an elliptical sentence has an omitted but contextually or situationally recoverable element of the basic sentence pattern, whereas a one-member sentence is structurally complete with a single principal member.
- B)** they are structurally identical and the distinction is purely terminological.

- C) an elliptical sentence cannot occur in dialogic discourse.
- D) a one-member sentence is restricted to interrogative clauses.
- 41.** The opposition between parataxis and hypotaxis as principles of polypredicative construction is best characterised as:
- A) parataxis denotes coordination of structurally equivalent clauses, while hypotaxis denotes subordination, in which one clause is structurally and semantically dependent upon another.
- B) parataxis is a synonym of asyndeton, while hypotaxis is a synonym of syndeton.
- C) parataxis is found only in Ukrainian, hypotaxis only in English.
- D) parataxis concerns the surface, hypotaxis the deep structure of the sentence.
- 42.** In the English sentence "Had I known the truth, I would have acted differently" the conditional construction is realised by means of:
- A) an analytical conditional with the conjunction if.
- B) an inversion of the auxiliary verb that compensates for the omitted conjunction if and signals the unreal past condition.
- C) a participial absolute construction.
- D) a gerundial complex with the implicit subject.
- 43.** A defining (restrictive) relative clause differs from a non-defining (non-restrictive) one in that it:
- A) is always introduced by the relative pronoun which only.
- B) restricts the reference of the antecedent, is not separated by commas, and the relative pronoun may be omitted in object position; the non-defining clause provides supplementary information and is set off by commas.
- C) cannot be introduced by the relative pronoun that.
- D) is found only in formal written discourse.

44. Asyndetic subordination is significantly more frequent in Ukrainian than in English principally because:

- A)** Ukrainian lacks subordinating conjunctions altogether.
- B)** the rich inflectional morphology of Ukrainian permits clear identification of clause boundaries and dependency relations without overt connectors, while the analytical character of English makes overt subordinators communicatively necessary.
- C)** asyndeton is a feature of literary style only.
- D)** English lost asyndetic patterns at the Old English stage.

45. A compound-complex sentence is most precisely defined as a polypredicative construction that contains:

- A)** two or more coordinate clauses with no subordination.
- B)** one principal clause and several coordinate subordinate clauses.
- C)** at least two coordinated principal clauses, at least one of which is modified by a subordinate clause.
- D)** a single principal clause and an unlimited number of relative clauses.

46. Within Searle's classification of illocutionary acts, the utterance "I hereby pronounce you husband and wife", performed by an officiant in the appropriate institutional setting, instantiates:

- A)** an assertive (representative).
- B)** a directive.
- C)** a commissive.
- D)** a declaration: an act that, when felicitously performed, brings about the very state of affairs it describes.

47. In the dialogue "A: Could you possibly pass the salt? — B: Of course." the speaker A performs:

- A)** a literal interrogative directly enquiring about the addressee's ability.

- B)** an indirect directive: the surface form is interrogative, but the illocutionary force is that of a polite request, conventionalised in English.
- C)** a commissive committing the speaker to a future course of action.
- D)** an expressive conveying the speaker's emotional state.

48. When a speaker conspicuously violates the Maxim of Quantity (e.g. by giving a strikingly under-informative answer to a direct question), the addressee normally:

- A)** interprets the utterance literally and assumes nothing further.
- B)** derives a conversational implicature by inferring an additional meaning consistent with the assumption that the Cooperative Principle is being observed at a deeper level.
- C)** concludes that communication has irretrievably broken down.
- D)** reanalyses the utterance as syntactically ill-formed.

49. The performative-constative dichotomy as initially formulated by J. L. Austin in *How to Do Things with Words* was subsequently:

- A)** fully retained as the cornerstone of speech-act theory.
- B)** abandoned in favour of the thesis that all utterances perform illocutionary acts of one type or another, the constative being only one variety among many.
- C)** reformulated in purely syntactic terms.
- D)** rejected as incompatible with the principle of compositionality.

50. Felicity conditions on a speech act are best understood as:

- A)** morphosyntactic constraints on the surface form of the utterance.
- B)** the contextual, institutional and intentional preconditions whose fulfilment is necessary for the act to count as successfully (i.e. felicitously) performed.
- C)** rules of phonetic clarity ensuring intelligibility.
- D)** principles of syntactic agreement between subject and predicate.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Алексеева І. О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови. Вінниця : Нова Книга, 2007. 328 с.
2. Борисенко Н. Д. Порівняльна типологія англійської та української мов: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2013.
3. Гладуш Н. Ф. Теоретична граMATика сучасної англійської мови в таблицях: навч. посібник. Київ: ТОВ «ВТС Принт», 2012. 188 с.
4. Гладуш Н. Ф., Павлюк Н. В. Contrastive Grammar: Theory and Practice. Порівняльна граMATика: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2019. 296 с.
5. Євтушенко Н. І. Порівняльна граMATика англійської та української мов: другорядні члени речення. Маріуполь: ПДТУ, 2020. 235 с.
6. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Вінниця: Нова книга, 2003. 464 с.
7. Порівняльна граMATика: інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять / Борисенко Н. Д., Полховська М. В., Очковська А. П., Лисецька Ю. В. Житомир, 2022. 30 с.
8. Karamysheva I. D. Contrastive Grammar of English and Ukrainian Languages. Vinnytsia: Nova Knyha Publishers, 2012. 320 p.
9. Volkova L. M. Theoretical Grammar of English: Modern Approach. Kyiv: Osvita Ukrainy, 2009. 256 p.

Додаткова:

1. Жаботюк О. А., Жаботюк І. А. Проблеми морфології та синтаксису: посібник з теоретичної граматики сучасної англійської мови. Одеса: Освіта України, 2014. 106 с.
2. Жлуктенко Ю. О. Порівняльна граMATика української та англійської мов. – К.: Вища школа, 1960. 160 с.
3. Раєвська Н. М. Теоретична граMATика сучасної англійської мови. К.: Вища школа, 1976. 304 с.

4. Федоренко О. І., Сухорольська С. М. Граматика англійської мови. Теоретичний курс. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 360 с.
5. Austin J. L. *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press, 1962. 168 p.
6. Searle J. R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 1969. 203 p.
7. Grice H. P. *Logic and Conversation. Syntax and Semantics*. Vol. 3: *Speech Acts*. New York: Academic Press, 1975. P. 41–58.

Інтернет-ресурси:

1. Електронна бібліотека ЖДУ імені Івана Франка. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/>
2. Електронний каталог ЖДУ імені Івана Франка. URL: <http://irbis.zu.edu.ua/>
3. ThoughtCo: Theoretical Grammar. URL: <https://www.thoughtco.com/theoretical-grammar-1692541>
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Лінгвістичний портал mova.info. URL: <http://mova.info/>